

Operació Caramel

Empúries | Anagrama

Ian McEwan

Operació Caramel

Traducció d'Albert Torrecasana

Empúries | Anagrama
Barcelona

Títol original: *Sweet Tooth*

© Ian McEwan, 2012

Primera edició: octubre del 2013

© de la traducció: Albert Torrecasana Flotats, 2013

© d'aquesta edició: Grup Editorial 62, s.l.u.,

Editorial Anagrama / Editorial Empúries

info@grup62.com

www.editorialempuries.cat

Fotocomposició: Víctor Igual

Impressió: Limpergraf

Dipòsit legal: B. 21.093-2013

ISBN: 978-84-9787-888-3

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei.

Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

Tots els drets reservats

Per a Christopher Hitchens (1949-2011)

Tant de bo hagués trobat, durant aquesta investigació,
ni que fos una persona clarament perversa.

TIMOTHY GARTON ASH, *The File*

EM DIC SERENA FROME (que rima amb *zoom*) i fa gairebé quaranta anys el servei secret britànic em va encarregar una missió. No en vaig tornar il·lesa. Al cap d'un any i mig ja m'havien acomiadat i, de passada, havia quedat en ridícul i havia ensorrat el meu amant, tot i que ell també va contribuir a la seva ruïna.

No perdre gaire temps explicant els anys d'infància i d'adolescència. Sóc filla d'un bisbe anglicà i vaig créixer amb una germana al recinte de la catedral d'una ciutat petita i encisadora de l'est d'Anglaterra. Vivíem en una casa agradable, polida, endreçada i plena de llibres. Els pares s'avenien força i m'estimaven, i jo també els estimava. Entre la Lucy, la meva germana, i jo hi havia un any i mig de diferència, i malgrat les estridents batalles que vam protagonitzar durant l'adolescència, les ferides no van perdurar i de grans ens vam tornar a unir. La fe que el pare professava a Déu era silenciosa i raonable, no interferia gaire en la nostra vida i era suficient perquè escalés àgilment en la jerarquia eclesiàstica i perquè poguéssim viure en una casa confortable estil Reina Anna. La casa donava a un jardí delimitat per antics closos herbacis que eren ben coneguts —i encara ho són— pels versats en plantes. En resum, un equilibri absolut, envejable, per no dir idíl·lic. Vam créixer a l'interior d'un jardí emmurallat, amb tots els plaers i limitacions que això implica.

La fi dels anys seixanta va suposar un alleugeriment —però no un trasbals— per a la nostra vida. Només faltava a l'escola si estava malalta. Durant els últims anys de l'adolescència, les primeres grapejades —tal com les anomenaven llavors— van saltar la paret del jardí, acompanyades d'experiències amb el

tabac, l'alcohol i una mica d'haixix, discos de *rock and roll*, colors més llampants i relacions més intenses. A disset anys, les meves amigues i jo érem tímidament i alegrement rebels, però fèiem els deures i memoritzàvem i vomitàvem els verbs irregulars, les equacions i els motius dels personatges literaris. Ens agradava pensar que érem dolentes, però la veritat és que fèiem força bondat. Ens fascinava l'entusiasme que es respirava el 1969. Era indestriable de la perspectiva immediata de l'emancipació i de la continuació dels estudis en un altre lloc. Durant els primers divuit anys de la meua vida, no em va passar res estrany ni esgarriós, i per això els ometré.

Si hagués pogut decidir, hauria triat Literatura Anglesa: un pla d'estudis fàcil en alguna universitat remota de províncies, al nord o a l'oest de casa. M'agradava llegir novel·les. Era una lectora voraç —me n'empassava dues o tres a la setmana— i la idea de dedicar-m'hi durant tres anys em semblava perfecta. Però en aquella època tothom em considerava una nena rara amb un do especial per a les matemàtiques. L'assignatura pròpiament dita no em suscitava ni un interès ni una satisfacció especials, però sí que m'agradava ser la millor i, sobretot, ser-ho sense escarrassar-m'hi gaire. Sabia les respostes fins i tot abans de saber com les havia deduït. Mentre les meves amigues s'esforçaven a fer càlculs, jo trobava la solució seguint una sèrie de passos aproximatiu que, d'una banda, se'm feien visibles i, de l'altra, eren una mena d'intuïció. No era fàcil explicar com sabia el que sabia. Els exàmens de matemàtiques exigien, per descomptat, un esforç molt inferior que els de literatura. I l'últim any vaig ser la capitana de l'equip d'escacs de l'institut. Cal una mica d'imaginació històrica per entendre què significava en aquella època que una noia viatgés als instituts de la contrada i derrotés un mocós burleta i altiu. Malgrat tot, per a mi les matemàtiques i els escacs, juntament amb l'hoquei, les faldilles prisades i cantar l'himne, només eren elements propis de l'institut. Per això vaig decidir que arraconaria aquelles facetes infantils quan comencés a pensar en la preinscripció a la universitat. El problema és que ho vaig decidir sense la mare.

La mare era la quinta essència, o la paròdia, de l'esposa del rector, i més endavant del bisbe: una memòria formidable per

als noms, les cares i les queixes dels feligresos, una manera de passejar-se pel carrer amb el seu mocador d'Hermès, un caràcter afable però inflexible amb la minyona i el jardiner. Un encant impecable en qualsevol escala social i en qualsevol tessitura. Amb quina perícia se sincerava amb les fumadores empedreïdes de cara crispada dels barris humils quan venien a la cripta amb motiu de les trobades del club de mares i fills. Amb quina convicció llegia el conte de la nit de Nadal als nens de Barnardo que se li arraïmaven als peus a la nostra saleta. Amb quina autoritat natural va fer sentir com a casa l'arquebisbe de Canterbury quan hi va venir a prendre el te i a menjar unes galetes cobertes de xocolata després d'haver beneït la façana restaurada de la catedral. Durant la visita, la Lucy i jo vam ser desterrades al pis de dalt. I tot això —i vet aquí la dificultat— combinat amb una devoció i una subordinació absolutes a la causa del pare. Li feia costat, el servia i li aplanava el camí. Des dels mitjons ben ordenats i els sobrepellissos ben planxats i penjats a l'armari, fins a l'estudi impol·lut, passant pel silenci sepulcral que els dissabtes imperava a casa, mentre ell escrivia el sermó. L'únic que li demanava a canvi —això és una deducció meva— era que l'estimés, o que com a mínim no la deixés mai.

Però el que jo no havia copsat de la mare era que, enterrada sota aquella aparença convencional, creixia la llavor menuda i tenaç d'una feminista. Estic convençuda que la paraula no va sortir mai dels seus llavis, però el fet era el mateix. La seva seguretat m'espantava. Va dir que la meva obligació com a dona era anar a Cambridge a estudiar Matemàtiques. Com a dona? En aquella època, en el nostre ambient, ningú no parlava d'aquella manera. No hi havia cap dona que fes res «com a dona». Em va dir que no consentiria que desaprofités el meu talent. Havia d'excel·lir i convertir-me en una persona extraordinària. Havia de tenir una carrera fructífera en el camp de les ciències, de l'enginyeria o de l'economia. Fins i tot va recórrer al clicé que el món era meu. Era injust per a la meua germana que jo fos guapa i intel·ligent i que ella no fos ni una cosa ni l'altra. Si jo no apuntava ben amunt, la injustícia s'agreujaria. No vaig seguir la lògica del raonament, però no vaig dir res. La mare em va dir que no em perdonaria mai —i que no es perdo-

naria mai— que estudiés literatura per acabar sent una mestressa de casa una mica més culta que ella. Corria el perill de desaprofitar la meua vida. Aquestes van ser les seves paraules, les quals van representar tota una revelació. Va ser l'única vegada que va expressar o va insinuar descontentament respecte a la seva vida.

Llavors va reclutar el pare —«el Bisbe», tal com l'anomenàvem la meua germana i jo—. Una tarda, vaig arribar de classe i la mare em va dir que el pare m'esperava a l'estudi. Vestida amb el *blazer* verd amb blasó i eslògan —*Nisi Dominus Vanum* (sense el Senyor tot és en va)— em vaig deixar caure emmurriada a la butaca de pell de les visites, mentre ell presidia la trobada darrere l'escriptori, remenant papers, taral·lejant una cançó i aprofitant per ordenar-se les idees. Vaig pensar que estava a punt d'assajar amb mi la paràbola dels talents, però la veritat és que es va decantar per una línia sorprenent i pragmàtica. Havia indagat una mica. Cambridge tenia moltes ganes que tothom veiés que «obria les portes a l'igualitari món modern». Amb la triple desgràcia que jo havia de sofrir— una escola de caràcter selectiu, el meu sexe i una matèria eminentment masculina— segur que hi entraria. En canvi, si m'hi inscriví per estudiar literatura (no va ser mai la meua intenció; el Bisbe sempre estava mal informat), ho hauria passat molt pitjor. Al cap d'una setmana encara no, la mare ja havia parlat amb el director de l'institut. Van recórrer als professors d'algunes assignatures perquè desenvolupessin els arguments dels meus pares —i alguns de propis— fins que, evidentment, vaig haver de claudicar.

Així doncs, vaig renunciar a la meua ambició d'estudiar Literatura a Durham o a Aberystwyth, on estic convençuda que hauria estat feliç, i me'n vaig anar al Newnham College de Cambridge, on a la primera classe, que va tenir lloc al Trinity, vaig descobrir la mediocritat dels meus dots matemàtics. El primer trimestre em va deprimir fins al punt que vaig estar a punt de tocar el dos. Nois malgirbats, desproveïts d'encís o de qualsevol atribut humà de l'estil de l'empatia o de la gramàtica generativa, els cosins intel·ligents dels carallots que havia apallissat als escacs, em dedicaven mirades impúdiques mentre

m'escarrassava a entendre conceptes que ells donaven per sabuts. «Ah, la serena senyoreta Frome», exclamava un professor quan entrava a l'aula els dimarts al matí. «Sereníssima dels ulls blaus! Vingui i il·lumini'ns!». Tant per als professors com per als companys, jo estava destinada al fracàs, precisament perquè era una noia atractiva que portava minifaldilla i lluïa uns cabells rossos i arrissats per sota de les espatlles. Però la veritat és que no me'n podia sortir perquè, a grans trets, era si fa no fa com la majoria d'éssers humans: no destacava en el camp de les matemàtiques, si més no a aquell nivell. Vaig fer tots els possibles per passar a anglès, a francès i fins i tot a antropologia, però ningú no em va voler. En aquella època les normes es respectaven amb escrupolositat. En poques paraules —per escurçar una llarga i malaurada història—, vaig serrar les dents i em vaig llicenciar amb un aprovat.

Si m'he afanyat a explicar la infància i l'adolescència, no puc sinó condensar la meua època universitària. No vaig pujar a cap barca de perxa —ni amb gramòfon amb manovella ni sense—, no vaig visitar el Footlights —el teatre em provoca vergonya aliena— ni em van detenir durant els aldarulls de Garden House. Això sí, vaig perdre la virginitat durant el primer trimestre —i unes quantes vegades, em va semblar, de tan silenciós i matusser com era l'estil general— i vaig tenir una corrua discreta de xicots —sis, set o vuit en el transcurs dels nou trimestres, depenent del vostre concepte de carnalitat—. Vaig fer un grapat de bones amigues entre les noies de Newnham. Jugava a tennis i llegia llibres. Gràcies a la mare estudiava la carrera equivocada, però no vaig deixar de llegir. A l'escola no havia llegit gaire poesia ni gaire teatre, però em sembla que m'ho passava més bé llegint novel·les que els meus amics de la universitat, obligats a lliurar treballs setmanals sobre *Middlemarch* o *La fira de les vanitats*. Jo devorava els mateixos llibres, potser els arribava a comentar —si hi havia algú disposat a tolerar el meu nivell elemental de dissertació— i passava al següent. Llegir era la meua manera de no pensar en les matemàtiques. Més encara (o vull dir menys?), era la meua manera de no pensar.

Ja he dit que era una lectora voraç. *The Way We Live Now* en

quatre tardes estirada al llit! Podia assimilar un segment de text i un paràgraf sencer d'una tirada visual. Només havia de deixar que els ulls i els pensaments se m'estovessin com la cera perquè la pàgina em quedés gravada. Cada tants segons passava la pàgina amb un moviment impacient de canell que irritava els que m'envoltaven. Les meves necessitats eren ben senzilles. Els temes i les frases afortunades no eren el que més m'interessaven, i passava de llarg les descripcions exhaustives del temps, dels paisatges i dels interiors. Jo volia personatges en qui pogués creure, i volia que el que els afectava m'encuriosís. Per norma general, tenia predilecció pels que s'enamoraven i es desenamoraven, però no em molestava gaire que provessin alguna altra cosa. Per trivial que semblés, m'agradava que cap al final algú digués: «Et vols casar amb mi?». Les novel·les sense personatges femenins eren un desert exànime. Conrad no em feia ni fred ni calor, i amb els relats de Kipling i de Hemingway em passava si fa no fa el mateix. Tampoc no em deixava impressionar per la reputació. Llegia tot el que em queia a les mans —literatura barata, grans obres i tot el que hi havia entremig— i sotmetia tots els llibres a la mateixa duresa.

Quina novel·la famosa comença amb una frase tan eficaç com aquesta? «El dia que ella va arribar vam passar dels trenta-dos graus». Té grapa, oi? No ho sabeu? Les meves amigues de Newnham que estudiaven Literatura es van fer un fart de riure quan els vaig dir que *Valley of the Dolls* era tan bona com qualsevol novel·la de Jane Austen. Van riure i es van burlar de mi durant uns quants mesos. I no havien llegit ni una frase de l'obra de Susann. Però, a qui li importava? Qui podia valorar les opinions sense fonament d'una matemàtica fracassada? Jo no; i les meves amigues tampoc. En aquest apartat, si més no, era lliure.

Les meves lectures de l'època universitària no són cap digressió. De fet, va ser gràcies a aquells llibres que vaig acabar al servei secret. Durant l'últim curs, la meua amiga Rona Kemp va fundar una revista setmanal que es deia *?Quis?*. De projectes com aquell, se'n consolidaven i se n'ensorraven a gavadals, però el de la Rona s'havia avançat al seu temps gràcies a un ventall de temes molt ampli. Poesia i música *pop*,

teoria política i xafarderies, quartets de corda i moda estudiantil, *nouvelle vague* i futbol. Al cap de deu anys la fórmula era a tot arreu. Potser la Rona no la va inventar, però va ser una de les primeres a intuir-ne l'atractiu. Va arribar a *Vogue* via el suplement literari del *Times*, i després va traçar una paràbola incendiària que la va dur a fundar revistes a Manhattan i a Rio. Els dos signes d'interrogació de la seva primera publicació van ser una innovació que va contribuir a assegurar-li els onze primers exemplars. Llavors va recordar el meu «moment Susann» i em va demanar que li escrivís una columna a cada número: «Què vaig llegir la setmana passada?» La consigna deia que fos «espontània i omnívora». Bufar i fer ampolles. Escrivia tal com parlava; normalment em limitava a resumir l'argument dels llibres que acabava de devorar i, en una autoparòdia conscient, en ressaltava el veredict amb una rastellera de signes d'admiració. La meua prosa frívola i carregada d'al·literations es païa la mar de bé. Em van aturar al carrer un parell de vegades per dir-m'ho. Fins i tot el meu graciós professor de matemàtiques me'n va fer un comentari elogiós. No vaig ser mai tan a prop de tastar el dolç i embriagador elixir de la fama universitària.

Quan ja havia escrit sis o set articles força amens, alguna cosa va començar a fer figa. Com molts escriptors que tenen una mica d'èxit, em vaig començar a prendre massa seriosament. Era una noia de gustos indoctes, una ment buida, prou madura per ser collida. Esperava, tal com deien en algunes de les novel·les que llegia, que aparegués el Senyor Ideal i me n' enamorés perdudament. El meu Senyor Ideal va ser un rus auster. Vaig descobrir un escriptor i una matèria i em vaig entusiasmar. Tot d'una tenia un tema i una missió. Em vaig començar a adelitar en llargues reescriptures. En comptes de parlar directament al full, feia dos i tres esborranys. En la meua modesta opinió, la meua columna s'havia convertit en un servei públic crucial. Em llevava en plena nit per esborrar paràgrafs sencers i dibuixava fletxes i bafarades. Anava a fer grans passejades. Sabia que l'atracció que podia despertar en el públic disminuiria, però tant se me'n donava. De fet, la disminució de l'atracció demostrava que tenia raó: era el preu heroic que sa-

bia que havia de pagar. Havia tingut els lectors equivocats. Les recriminacions de la Rona em van relliscar. De fet, em van servir de justificació. «Això no és espontani», em va dir una tarda al Copper Kettle, allargant-me la meva còpia amb fredor. «No és el que vam acordar». Tenia raó. La meva efervescència i els meus signes d'admiració s'havien dissolt a mesura que la ràbia i la peremptorietat em restringien els interessos i em destruïen l'estil.

El meu ocàs va començar amb els cinquanta minuts que vaig passar amb *Un dia a la vida d'Ivan Denissovitz*, d'Aleksandr Soljenitsin, amb una traducció nova de Gillon Aitken. El vaig agafar immediatament després d'haver acabat *Octopus*, d'Ian Fleming. La transició va ser dura. No sabia res dels camps de treball soviètics ni havia sentit mai la paraula *gulag*. Havia crescut dins el recinte d'una catedral; què en podia saber, jo, dels cruels disbarats del comunisme? O de la manera com, en sinistres i remotes colònies penals, homes i dones valents es veïen obligats a pensar, dia rere dia, només en la seva supervivència? Centenars de milers de refugiats van ser traslladats a la tundra siberiana per haver lluitat pel seu país en terres estrangeres, per haver estat un presoner de guerra, per haver importunat un funcionari del partit, per haver dut ulleres, per haver estat jueu, homosexual, un pagès que tenia una vaca, un poeta. Qui feia de portaveu de tota aquella humanitat perduda? A mi fins llavors la política no m'havia suscitat cap mena d'interès. No sabia res de les teories ni del desencís d'una generació passada. Tampoc no havia sentit anomenar «l'oposició d'esquerres». Més enllà dels estudis, la meva educació s'havia limitat a les classes de reforç de matemàtiques i a un devessall de novel·les de butxaca. Era innocent i la meva indignació era moral. No feia servir, ni havia sentit mai, la paraula *totalitarisme*. Segurament hauria pensat que estava relacionada amb el resultat d'una suma. Tenia la sensació que ho veia tot a través d'un vel, que m'obria pas per un terreny nou mentre enviava despaxos des d'un front remot.

En menys d'una setmana havia llegit *El primer cercle* de Soljenitsin. El títol venia de Dant. El primer cercle del seu infern estava destinat als filòsofs grecs i consistia, ves per on,

en un agradable jardí emmurallat i envoltat de turments infernals, un jardí d'on era impossible fugir i accedir al paradís. L'entusiasme em va dur a cometre l'error de donar per fet que tothom compartia la meva ignorància prèvia. La meva columna es va convertir en una arenga. No era conscient, la tibada Cambridge, del que havia passat, i encara passava, a cinc mil quilòmetres a l'est? No s'havia adonat del mal que aquella utopia fallida de cues per menjar, de roba gastada i de moviments restringits estava fent a l'esperit de la humanitat? Què es podia fer?

¿*Quis?* va tolerar quatre tongades del meu anticomunisme. Els meus interessos es van ampliar a *Darkness at Noon*, de Koestler, *Bend Sinister*, de Nabokov, i a la refinada dissertació que és *La ment captiva*, de Milosz. També vaig ser la primera persona del món que va entendre *1984* d'Orwell. Però el meu cor continuava bategant pel meu primer amor, l'Aleksandr. Aquell front que s'alçava com una cúpula ortodoxa, la barba punxeguda d'un pastor rústic, l'autoritat adusta conferida pel gulag, aquella immunitat recurrent vers els polítics. No em feien enrere ni tan sols les seves conviccions religioses. El vaig perdonar quan va dir que els homes havien oblidat Déu. Déu era ell. Qui el podia igualar? Qui li podia denegar el premi Nobel? Mirava la seva foto i volia ser la seva amant. L'hauria servit com la meva mare servia el pare. Que si li hagués ordenat els mitjons? M'hauria agenollat a rentar-li els peus? Amb la llengua!

En aquella època, per als polítics i per a una bona part dels rotatius occidentals, incidir en les iniquitats del sistema soviètic s'havia convertit en una rutina. En el context de la vida i de la política estudiantils, només es percebia com un fet una mica desagradable. Si la CIA estava contra el comunisme, alguna cosa bona havia de tenir. Hi havia seccions del Partit Laborista que encara donaven suport als salvatges de barres quadrades del Kremlin i al seu projecte macabre, que encara cantaven «La internacional» a la conferència anual, que encara hi enviaven els estudiants en el marc d'uns intercanvis humanitaris. Durant els anys de pensament dual de la guerra freda, no era ben vist que estiguessis d'acord amb el que passava a la

Unió Soviètica mentre el president dels Estats Units declarava la guerra al Vietnam. Però tot prenent el te en una d'aquelles trobades al Copper Kettle, la Rona, que llavors ja era una dona extremament sofisticada, perfumada i meticulosa, va dir que el que l'amoïnava de la meua columna no era la ideologia política. El meu pecat era la seriositat. El meu nom ja no va figurar al número següent de la revista. Una entrevista amb la Incredible String Band ocupava el meu espai. I llavors ?*Quis?* va plegar veles.

Pocs dies després de l'acomiadament, em vaig sumir en una fase Colette que em va consumir durant uns quants mesos. I tenia altres preocupacions urgents. Faltaven poques setmanes per als exàmens finals i tenia un xicot nou, un historiador que es deia Jeremy Mott. Tenia un aspecte tirant a antiquat —esprimatxat, amb el nas gros i amb una nou del coll desproporcionada—. Era deixat, intel·ligent des de la modèstia i molt ben educat. Jo ja n'havia detectat uns quants com ell. Tots semblaven descendents de la mateixa família i provinents d'escoles privades del nord d'Anglaterra, on els proporcionaven la mateixa roba. Eren els últims homes del món que encara portaven jaquetes de *tweed* Harris amb pedaços de cuir als colzes i amb els punys brodats. Vaig saber, tot i que no va ser en Jeremy qui m'ho va dir, que anava pel camí de llicenciar-se amb matrícula i que ja havia publicat un article en una revista acadèmica d'estudis del segle xvii.

Es va revelar com un amant tendre i considerat, malgrat el seu os públic, malaurat i cantellut, que la primera vegada em va fer un mal horrorós. Em va demanar perdó com si me'n demanés per un parent llunyà que no hi tocava. Amb això vull dir que no se'n donava gaire vergonya. Vam resoldre la qüestió fent l'amor amb una tovallola plegada entre nosaltres, un remei al qual vaig intuir que ja havia recorregut. Era molt atent i destre, i podia durar tant com em vingués de gust, i més i tot, fins que jo ja no podia més. Però, malgrat els meus esforços, els orgasmes l'esquivaven, i vaig començar a pensar que hi

devia haver alguna cosa que volia que li digués o que fes. Però no em deia què era. O més ben dit, insistia que no hi havia res a dir. Jo no el creia. Volia que ell tingués un desig secret i ignominiós que només jo li pogués satisfer. Volia que aquell home noble i cortès fos tot meu. Em volia pegar a les natges o potser volia que l'hi fes jo? Es volia posar la meva roba interior? Quan no era amb ell, aquell misteri es convertia en una obsessió, i pensar-hi quan m'havia d'estar concentrant en les matemàtiques encara se'm feia més costa amunt. Colette va ser la meua via d'escapament.

Una tarda de principi d'abril, després d'una sessió amb la tovallola plegada a l'habitació d'en Jeremy, vam travessar el carrer a prop de l'edifici del Corn Exchange; jo estava immersa en una boirina de satisfacció i de consegüent adoloriment arran d'una estrebada a la regió lumbar, i ell... La veritat és que em costava saber-ho. Caminàvem i jo donava voltes a la possibilitat de tornar a tocar la qüestió. Ell era molt amable amb mi: m'envoltava les espatlles ben fort amb el braç mentre em parlava sobre el seu assaig sobre la Cambra Estrellada. Però jo en el fons sabia que no estava del tot satisfet. Em va semblar que l'hi detectava en la veu tensa i en el caminar nerviós. Durant tots els dies que havíem fet l'amor, no havia estat obsequiat ni amb el més mínim orgasme. Jo el volia ajudar i estava molt encuriosida. També em turmentava la idea que li pogués estar fallant. L'excitava, això era evident, però potser no em desitjava prou. Vam deixar el Corn Exchange enmig de la frescor del vespre d'una primavera plujosa. El braç del meu xicot m'envoltava com una pell de guineu i la meua felicitat estava una mica minada per una contractura muscular i, només una mica més, per l'enigma dels desigs d'en Jeremy.

De sobte, sortint d'un carreró, va aparèixer davant nostre, sota l'escassa il·luminació del carrer, el professor d'Història d'en Jeremy, en Tony Canning. Quan ens va presentar, em va fer estrènyer la mà en una encaixada que em va semblar massa llarga. Devia tenir cinquanta-pocs anys —l'edat del meu pare, si fa no fa— i només en sabia el que en Jeremy me n'havia explicat. Era professor i temps enrere havia estat amic del ministre de l'Interior Reggie Maudling, que havia anat a sopar al

seu *college*. Durant una vetllada banyada amb alcohol, els dos homes havien discutit sobre la política d'internament sense judici aprovada a Irlanda del Nord. El professor Canning havia presidit una comissió sobre llocs històrics, havia estat membre de diversos comitès assessors, formava part del consell d'administració del Museu Britànic i havia escrit un llibre molt prestigiós sobre el Congrés de Viena.

Era un personatge insigne, una tipologia que a mi no m'era gaire familiar. Homes com ell eren els que de tant en tant venien a casa a visitar el Bisbe. Per als joves que en aquell període dels postseixanta tenien menys de vint-i-cinc anys, eren persones bastant irritants, però a mi no em desagradaven. Podien ser encantadors, fins i tot enginyosos, i els eflusis de cigar i conyac que desprenien conferien al món una aparença d'ordre i d'opulència. Tenien un gran concepte d'ells mateixos, però no semblaven deshonestos, i també tenien, o si més no ho semblava, un sentit del servei públic molt marcat. Es prenien els plaers seriosament (el vi, el menjar, la pesca, el *bridge*...) i semblava que n'hi havia uns quants que havien lluitat en alguna guerra interessant. Em van venir a la memòria nadals de la infància en què un o dos d'aquells homes ens donaven un bitllet de deu lliures a la meva germana i a mi. Deixeu que aquests homes governin el món. N'hi havia de molt pitjors.

En Canning tenia unes maneres grandiloqüents que amb prou feines podia contenir, potser per compensar la modèstia dels seus papers públics. Em vaig fixar en els seus cabells ondulats i perfectament clenxinats, amb els llavis humits i moltsuts, i amb el clotet que tenia al mig de la barbata, que vaig trobar irresistible perquè, sota aquella llum tan tènue, vaig veure que li havia costat afaitar-se'l ben arran. D'aquell solc a la pell en sortien uns quants pèls foscos i ingovernables. Era un home atractiu.

Un cop presentats, en Canning em va fer unes quantes preguntes personals. Preguntes educades i més aviat innocents: sobre la carrera, Newnham, el director —que era un bon amic seu—, la meua ciutat, la catedral. En Jeremy va fer alguna intervenció banal i en Canning el va interrompre per

agrair-li que li hagués ensenyat els meus últims articles a *?Quis?*.

Es va tornar a girar cap a mi. «Unes columnes boníssimes. Tens molt de talent, maca. Seràs periodista?».

?Quis? era una una publicació estudiantil que no havia tingut mai la intenció d'arribar a un públic seriós. L'afalac em va agradar, però encara era massa jove per saber entomar elogis. Vaig mussitar alguna cosa que pretenia ser modesta, però que va sonar displicent; llavors vaig intentar rectificar, però vaig ser massa maldestra i em vaig atorollar. El professor es va compadir de mi i ens va convidar a prendre el te, i nosaltres —o en Jeremy, més ben dit— vam acceptar. Així doncs, vam recular i, travessant una altra vegada el mercat, vam seguir en Canning cap a la seva facultat.

El seu despatx era més petit, més tronat i més caòtic del que esperava, i em va sorprendre veure el merder que va fer amb el te, esbandint per sobre les grans tasses plenes de taques marrons i mullant papers i llibres amb l'aigua calenta que abocava des d'un bullidor elèctric llardós. Res d'allò no encaixava amb el que vaig acabar coneixent d'ell. En Canning va assegurar darrere l'escriptori i nosaltres en unes butaques, i va continuar fent-me preguntes. Hauria pogut ser ben bé una classe. Ara que li rosegava les galetes de xocolata de Fortnum & Mason, em sentia obligada a donar-li respostes més exhaustives. En Jeremy m'hi incitava assentint amb el cap com un babau a tot el que deia. El professor em va preguntar pels pares i per la sensació de créixer «a l'ombra d'una catedral». A tall de resposta —enginyosa, em va semblar llavors— li vaig dir que no hi havia cap ombra perquè la catedral era al nord de casa nostra. Els dos homes van esclafir a riure i em vaig preguntar si la meva broma havia implicat més coses de les que jo entenia. Vam passar a les armes nuclears i a les crides del Partit Laborista en favor del desarmament unilateral. Vaig repetir una frase que havia llegit en algun lloc —després em vaig adonar que era un clixé—. Seria impossible «tornar a fer entrar el geni dins la llàntia». Les armes nuclears no s'havien de prohibir, sinó que s'havien de controlar. Adéu a l'idealisme juvenil. De fet, era una qüestió sobre la qual jo no tenia una opinió

formada. En un altre context hauria pogut defensar el desarmament nuclear. No ho hauria admès, però la veritat és que intentava complaure, donar les respostes correctes, semblar interessant. M'agradava la manera com en Tony Canning s'inclinava endavant quan jo parlava, em sentia esperonada pel seu petit somriure d'aprovació, que s'estirava però no li separava els llavis molsuts, i també la seva manera de dir «Aha» o «I tant» quan jo callava.

Potser hauria d'haver deduït on conduïa tot allò. M'havia presentat al món diminut i sufocant del periodisme universitari com una aprenent de «guerrera freda». Ara deu semblar evident. Al capdavant, érem a Cambridge. Per quin altre motiu explicaria aquella trobada? En aquell moment per a mi no va tenir cap mena de transcendència. Anàvem cap a una llibreria, però no hi vam arribar i vam acabar bevent te amb el professor d'en Jeremy. Fins aquí, no hi havia res gaire estrany. Els mètodes de reclutament de l'època estaven canviant, però només una mica. Per molt que el món occidental pogués estar experimentant una transformació permanent, i encara que els joves poguessin pensar que havien descobert una nova manera de comunicar-se, es comentava que els fonaments de les antigues fronteres començaven a trontollar. No obstant això, la famosa «mà a l'espatlla» encara es practicava, tot i que potser amb una freqüència menor i exercint menys pressió. En l'àmbit universitari hi havia uns quants catedràtics que continuaven cercant material prometedor i que transmetien noms susceptibles de ser entrevistats. En les oposicions a l'administració pública encara se seleccionaven candidats destacats i els demanaven si mai havien pensat en «un altre» departament. Per norma general, eren aproximacions molt tímides i a persones que ja feia uns quants anys que voltaven pel món. A més, encara que no es fes explícit, era evident que l'origen social continuava sent important, i en el meu cas el fet de tenir-hi un bisbe no va ser precisament una nosa. Sovint s'ha comentat quant van trigar els casos de Burgess, Maclean i Philby a eradicar la presumpció que hi havia una classe de persones més propenses a ser lleials al seu país. Als anys setanta, aquelles cèlebres traïcions encara res-

sonaven, però els antics mètodes d'enllistament continuaven sent sòlids.

Per norma general, tant la mà com l'espatlla eren d'homes. El fet que una dona fos la destinatària d'aquell gest tan àmpliament descrit i consagrat pel temps era insòlit. I tot i que al capdavant és veritat que en Tony Canning em va acabar reclutant per a l'MI5, els seus motius eren complexos i no tenia cap autorització oficial. Si per a ell el fet que fos jove i atractiva tenia alguna importància, la veritat és que el *pathos* va trigar un temps a revelar-se en tota la seva plenitud. (Ara que el mirall explica una altra història, ho puc dir sense embuts: jo era guapa. Més que això. Tal com en Jeremy va escriure una vegada en una carta insòlitàment efusiva, era «força portentosa».) Ni tan sols els il·lustres barbablancs del cinquè pis, que durant el meu breu període de servei no vaig conèixer i amb prou feines vaig veure, no sabien per què els havien enviat algú com jo. Van cobrir totes les apostes, però no es van imaginar mai que el professor Canning, que també havia estat un home de l'MI5, pensés que els estava fent un regal a tall d'expiació. Però els seus motius eren més enrevessats i tristos dels que es podien imaginar. Ell canviaria la meua vida i es comportaria amb una crueltat desinteressada tot preparant-se per emprendre un viatge sense esperances de tornar. Si fins i tot ara sé tan poques coses d'ell, és perquè només el vaig acompanyar durant un tram molt curt del trajecte.